

تحليل اشعار المطول و مختصر المعانی تفتازانی (قسمت علم معانی و بیان)

مؤلفان:

دکتر محمد رضا شیرخانی

دانشیار دانشگاه ایلام

دکتر عبدالجبار زرگوش نسب

دانشیار دانشگاه ایلام

انتشارات هاوار

۱۴۰۰

سرشناسه	شیرخانی، محمدرضا، ۱۳۴۵ -
عنوان قراردادی	المطول فی شرح التلخیص المفتاح، برگزیده، شرح مختصر المعانی، برگزیده، شرح
عنوان و نام پدیدآور	تحلیل اشعار «المطول» و «مختصر المعانی» تفتازانی: (قسمت علم معانی و بیان)/مولفان محمدرضا شیرخانی، عبدالجبار زرگوش نسب،
مشخصات نشر	ایلام: هاوار، ۱۳۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۸۵ ص.
شابک	622-7485-19-6978-
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۸۴ - ۱۵۴.
موضوع	تفتازانی، مسعودبن عمر، ۷۲۲ - ۷۹۳ ق. المطول فی شرح التلخیص المفتاح - نقد و تفسیر
موضوع	تفتازانی، مسعودبن عمر، ۷۲۲ - ۷۹۳ ق. مختصر المعانی -- نقد و تفسیر زبان عربی -- معانی و بیان -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	Arabic language -- Rhetoric -- Early works To 1800
شناسه افزوده	زرگوش نسب، عبدالجبار، ۱۳۳۶ -
شناسه افزوده	تفتازانی، مسعودبن عمر، ۷۲۲ - ۷۹۳ ق. المطول فی شرح التلخیص المفتاح، شرح
شناسه افزوده	تفتازانی، مسعودبن عمر، ۷۲۲ - ۷۹۳ ق. مختصر المعانی. شرح
رده بندی کنگره	PJ۸۲۰۳۸
رده بندی دیویی	۰۴۹۳۷/۸۰۸
شماره کتابشناسی ملی	۸۷۸۲۹۶۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیبا

انتشارات هاوار

تحلیل اشعار المطول و مختصر المعانی تفتازانی (قسمت علم معانی و بیان)

مؤلفان	دکتر محمدرضا شیرخانی - دکتر عبدالجبار زرگوش نسب
نوبت چاپ	اول
سال چاپ	۱۴۰۰
شمارگان	۱۰۰۰
ناشر	هاوار
ویراستار علمی	طوبی ذوالفقاری
صفحه آرای	سجاد حاتمی
شابک	۹۷۸ - ۶۲۲ - ۷۴۸۵ - ۱۹ - ۶
قیمت	۵۰۰۰ تومان
آدرس ناشر: ایلام، چالیمار، بلوار نماز	تلفن: ۰۹۱۸۸۴۰۶۶۳۰

«این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است»

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۷	مقدمه
۹	فصل اول : کلیات تحقیق و مفهوم شناسی
۳	تعاریف و مفهوم شناسی
۳	حُسن ابتداء
۳	براعت استهلال
۳	تعقید
۳	فصاحت و بلاغت
۳	فصاحت
۳	متکلم بلیغ
۴	علم معانی
۴	علت تقدیم علم معانی بر علم بیان
۴	مباحث و ابواب علم معانی
۵	مجاز عقلی
۵	التفات
۶	وصل
۶	ایجاز
۶	إطناب
۶	قصر و حصر

۶	علم بیان
۷	مباحث و ابواب علم بیان
۷	تشبیه
۷	تشبیه تمثیل
۷	تشبیه غیر تمثیل
۷	مجاز مرسل
۸	استعاره و اقسام آن
۹	استعاره تخیلیه
۱۰	استعاره تحقیقیه
۱۰	استعاره بالکنایه
۱۰	کنایه
۱۰	کنایه در اصطلاح
۱۰	مجاز مرکب به شیوه استعاره تمثیلیه
۱۰	اقسام کنایه به اعتبار واسطه ها
۲۵	فصل دوم: تحلیل اشعار علم معانی و فصاحت و بلاغت
۱۳۳	فصل سوم: تحلیل اشعار علم بیان
۱۸۳	منابع

سپاس خدایی را سزد که نعمت ستایش گویی را برای ستایشگران ارزانی داشت. درود بر برپادارنده حیات بشری و احیاگر رسالت انسانی، پیامبر اکرم (ص) و بر خاندان او که هدایتگر نور بودند و با نور هدایت خود مسیر انسانها را روشن نمودند.

بدون تردید بلاغت در بین علوم کلامی موقعیتی برتر دارد، چون بلاغت دلالت الفاظ و کنه و حقیقت قرآن کریم و سنت پیامبر (ص) و ادبیات عرب را بیان می‌کند، نشانه های ایجاز را می‌افزاید، دلائل اعجاز و نکته های تأویل را نشان داده و روشن می‌سازد.

این کتاب، به تحلیل اشعار مبحث معانی و بیان دو کتاب "المطول" و "مختصر المعانی" در علم معانی، بیان و بدیع تألیف مسعود بن عمر بن عبدالله معروف به سعدالدین تفتازانی (۷۹۵ق) پرداخته و آنها را مورد نقد و بررسی قرار داده است. دو کتاب مزبور شرح "تلخیص المفتاح فی المعانی والبیان والبدیع" می‌باشند، "تلخیص المفتاح" نوشته محمد بن عبدالرحمن معروف به خطیب قزوینی (۷۳۹ق) است. "تلخیص المفتاح" خلاصه ی مفتاح العلوم ابو یعقوب یوسف سکاکي است.

کتاب حاضر در صدد برطرف کردن پیچیدگی ها و دشواری های این دو کتاب، تکمیل اشعاری که به صورت ناقص یا یک مصرعی آمده، مشخص کردن سرایندهگان اشعار، باز نمودن گره های بلاغی متن پیچیده دو کتاب در پرتوی تحلیل اشعار، بیان کردن تفاوتها و اشتراکات میان دو کتاب، ترجمه اشعار و اعراب گذاری آنها می‌باشد. به ایاتی در کتاب "تهذیب البلاغه" که در "المطول" و "مختصر المعانی" وجود دارد اشاره شده است. برخی از اشعار

در "مختصر المعانی" ذکر شده ولی در "المطول" ذکر نشده اند، هر چند این تعداد محدود ند، ولی در "المطول" ابیات زیادی آورده شده که در "مختصر المعانی" وجود ندارد. گاهی برخی از ابیات در "المختصر" نسبت به آنچه در "المطول" است بیشتر توضیح داده شده اند، گاهی هم برعکس وجود دارد. بخصوص که در "المطول" گاهی برای یک مطلب چند بیت آورده شده. هرچند در دو کتاب مزبور آیات واحادیثی مورد استشهاد قرار گرفته، ولی می توان ادعا کرد اشعاری که در دو کتاب بیان شده تمام مطالب بلاغی را پوشش داده است.

حرف (ب) نمایه بیت است، حرف (ط) شماره ی صفحه در کتاب مطول است، و حرف (خ) شماره صفحه در کتاب مختصر المعانی است.^۱

با توجه به اینکه "مختصر المعانی" و "المطول" تفتازانی، در موضوع علوم بلاغی از لحاظ جامعیت دربرگرفتن مطالب علوم بلاغی (معانی، بیان) دو منبع اصلی بی نظیر می باشند، و در مقاطع تحصیلات تکمیلی در دانشگاه ها (رشته ادبیات عرب و الهیات) و حوزه های علمیه تدریس می شوند و شامل بیش از ۳۰۰ بیت شعر عربی، و دارای دشواری ها و پیچیدگی های بسیاری هستند و بیشتر مطالب بلاغی در پرتوی اشعار به طور کلی بیان شده است، با تحلیل اشعار، دشواری ها و پیچیدگی های دو کتاب بر طرف می شوند، علاوه بر آن کامل کردن اشعار یک مصراعی و ناقص و مشخص کردن سراینده گان اهمیت و ضرورت دارد.

مؤلفان این کتاب امیدوارند که این اثر بتواند راهنمای مناسبی برای دانشجویان عزیز باشد.

۱- نمایه بیت و شماره صفحات المطول از نسخه مکتبه ی داوری ۱۴۰۹ق است. و شماره صفحات مختصر المعانی از نسخه چاپخانه اُفست مصباح است. تعاریف فصل اول از نسخه های دیگر المطول و مختصر المعانی است.